

ŽVAIGŽDĖ - The STAR.

A LITHUANIAN QUARTERLY PUBLICATION, PUBLISHED BY A. MILUKAS & CO. AT 3654 RICHMOND STREET, PHILADELPHIA, PA. YEARLY SUBSCRIPTION \$2.00, SINGLE COPY 50c.

Balandis m. == April, 1939

PRANAČIŲ JULĖS IŠLEISTOS KNYGOS:

'Amerikos Lietuvių Pirmieji Profesijonaliai ir		
Kronika (Kun. A. Miluko paskaitos) tomas I.		\$2.50
" " " " "	tomas II.	2.00
'Amerikos Lietuvių Kronika (Kun. A. Miluko)	_____	3.00
"Aušros" Pirmųjų Numerių fotografijos	_____	.50
"Aušros" 50 metų Sukaktuvės	_____	.50
Apie kun. Adomą Grinevičių (Kun. A. Miluko)	_____	.10
Daktaras Petras Matulaitis. (Kun. A. Miluko)	_____	.25
Delko mūsų katalikiškoji spauda silpnutė	_____	.10
Iš Kelionės po Europą ir Aziją (Pranačių Julės)		3.00
Kun. Dr. M. Gustaitis (Kun. A. Miluko)	_____	.15
Kun. J. Balvačo (Geručio) Laiškai	_____	.50
Kun. Silvestras Gimžauskas. (Kun. A. Miluko)	_____	.10
Kun. A. Kaupo Laiškai	_____	.50
Kun. Martynas Sederavičius ir Jo padėjėjai	_____	.50
Kun. A. Miluko Darbuotė (1890-1930)	_____	.50
Kun. Kazimieras Jaunius (Kun. A. Miluko)	_____	.10
Kun. A. Staniukyno Laiškai	_____	.50
Laisvosios Lietuvos Atlankytų (Pranačių Julės)	_____	2.50
Lietuvių Tautos Istorija. (Kun. A. Jusačio)	_____	.75
Lourdes'o šv. P. Marijos Mėnuo (Pranačių Julės)		.50
"Motinėls" Draugija (Kun. A. Miluko)	_____	.50
Ne Mieste Laimė. (Pranačių Julės vertimas)	_____	1.00
Laiškai iš Ispanijos (Pranačių Julės)	_____	1.00
Petras Kriaučiūnas (Kun. A. Miluko)	_____	.15
"Spaudos Laisvės ir Amerikos Lietuvių Organizuotės Sukaktuvės" (Su daugybe iliustracijų ir doku- mentų fotografijų). Audeklo apdarais su aukso antspauda	_____	6.00
Seinų Seminarija ir Lietuvos Aabudimas	_____	.30
Viešnage šeštokuose. (Pranačių Julės)	_____	2.00
Vyskupo Valančiaus Darbai (Kun. A. Miluko)	_____	.50
"Žvaigždės" ir jos leidinių paminėjimas	_____	.50
Gegužės m. 7 diena (Spaudos atgav. 30 m. sukaktuvėse)		50c.
30 m. Spaudą Atgavus (Aušros fotografijos)	_____	2.50

„ŽVAIGŽDĖ“ --BERTAININIS ŽURNALAS.

DVIDEŠIMTI DU METU buvusi savaitiniu laikraščiu „ŽVAIGŽDĖ“. Tris metus ėjusi kaip mėnesinis žurnalas, nuo 1925 m. eina kaip bertaininis žurnalas leidžiamas A. Milukas & Co. B-vės iš Philadelphia, Pa. 3654 Richmond Str. Pavienių „Žvaigždės“ knygų kaina 50 centų, metams prenumerata 2 dol.

BALANDIS M. — APRIL 1939 M.

Knygos skiriamos istorijos tyrinėtojams. Jos reikalauja svarbesni dokumentai iš Lietuvos istorijos. Knygų atspausda tik 10 egzempliorių. Jos greit bus reikioti.

„AMERIKOS LIETUVIAI XIX SIMTMETYJE“.

AMERIKOS LIETUVIAI XIX ŠIMTMETIJE

I. PIRMOJO TOMO INTROLIS

I. Amerikiečių veikiančių lietuvių kilmę ir gyvenimą
šioje knygoje galima rasti išsamiai ir išsamią. Šioje knygoje
yra daugelis lietuvių, kurie gyvena Amerikoje ir kurie
yra labai gerai žinomi ir labai gerai žinomi.

Šiame "Žvaigždės" numeryje skaitytojas ras žinių apie knygą "Amerikos Lietuviai XIX Šimtmeityje" pirmąjį tomą. Jo kaina \$3.50, audeklo apdaruose \$4.25. Užsimokant iš kalno — prenumeratą už abu tomu 5 doleriai.

Knygos skiriamos istorijos tyrinėtojams. Jose rekorduota svarbesni dokumentai iš lietuvių išeivijos istorijos. Knygų atspausta tik 700 egzempliorių. Jos greit bus retenybė.

Šioje knygoje yra daugelis lietuvių, kurie gyvena Amerikoje ir kurie yra labai gerai žinomi ir labai gerai žinomi. Šioje knygoje yra daugelis lietuvių, kurie gyvena Amerikoje ir kurie yra labai gerai žinomi ir labai gerai žinomi.

Šioje knygoje yra daugelis lietuvių, kurie gyvena Amerikoje ir kurie yra labai gerai žinomi ir labai gerai žinomi. Šioje knygoje yra daugelis lietuvių, kurie gyvena Amerikoje ir kurie yra labai gerai žinomi ir labai gerai žinomi.

AMERIKOS LIETUVIAI XIX ŠIMTMETYJE.

I. PIRMOJO TOMO INTALPA.

I. Jungtinių Valstybių atelvybės biuras apie lietuvius. Klek pinigų išeiviai išvežė iš Lietuvos? Knygų "Amerika" autorius apie išeivių padarytąją tėvynei skriaudą ir naudą. A. Jakštas 1903 m. apie išeivijos įtaką Lietuvos žmonių tautinei sąmonei. Ateivybės biuro statistika apie lietuvių ateivių išmokslinimą. Rusų valdžios atsakomybę už Lietuvos žmonių tamsumą pripažįsta rusas juristas-rašytojas grafas Leliva. Jo veikalas rusų ir lietuvių kalboje.

II. Išeivijos pradžia. "Lietuviai Amerikoje" knygoje klaidingų žinių priežastis. Kun. Strupinskas. Ateivių vargai pasak "Ausros" korespondentų. 1903 m. Dr. Šliupas apie savo vargus. "Pittstono Lietuvių Istorija", apie lietuvius Pensylvanijos miesteliuose.

III. Organizuotės pradžia. Kunigų Končiaus ir Juškevičiaus vargai su lenkais bendroje Shamokino parapijoje. Šenadorio lietuvių šv. Kazimiero parapija. "Gazieta Lietuviška" ir "Aušra" apie šenadoriečių vaidus ir bylas su lenkais ir lenkininkais prasidėjusius 1877 metais. "Lietuviai Pensylvanijoje" apie tas bylas, sudrutinusias Amerikos lietuvių pasiryžimus. Brolis Augustinas susipratusių lietuvių vadas ir tautinės sąmonės palaikytojas. New Yorko (1881-4) ir Brooklyno (1882) bendrose parapijose įvykiai sustiprina lietuvių tautinį susipratimą. Lietuvių darbininkų reakcija prieš lenkininkus. "Vienybė Liet." pašlepia biznierių polonizmo skleidėjus.

IV. Amerikos lietuviai gina savo tautines teises. Brolis Augustinas. Związek'o Narodowy užnertos rezginės. "Lietuviškų, lenkiškų ir žydiškų socialistų mitingas". Brolio Augustino veikla, Bačkausko propaganda ir "Laisvoji Mintis". Brolis Augustinas, kad sumažinus lenkininkų biznierių įtaką, pataria susivaidinusiems šenadoriečiams įkurti vartotojų krautuvenę. Po ilgų ginčų šv. Jurgio draugijos nariai įsteigia tokią krautuvenę. Atsikrausčiusio iš New Yorko "Liet. Balso" (N1, 1888 m.) raštas apie "lietuvišką sądarbystos kromą". Krautuvenės likvidavimas. Brolis Augustinas "Wierybės Lietuwnikų" rėmėjas suerzina "Liet. Balso" rašytojus.

V. Pirmojo Amerikos lietuvių rašto 1883 m. „Aušroje“ fotografija. „Aušra“ apie brolių Augustiną, draugijų kurėją ir apie Amerikos lietuvių tautinį susipratimą.

VI. Lietuvis—kun. J. Juškevičia (vilniškis) sukuria šv. Stanislovo parapiją Chicagoje—pirmą ir didžiausią visoje Amerikoje lenkų parapiją. Priverstas pasitraukti jis klebonauja po kun. Koncium šv. Vaitiekaus parapijoje Shamokin'e, Pa., ir čia pastatęs pirmą Pensylvanijos valstybėje bendrą lenkų lietuvių bažnyčią. Senadoryje lietuviai pasistato šv. Kazimiero bažnyčią, bet parapijos globėjai, klebonui kun. A. Strupinskiui (eks-marijonui) neprotestuojant, įregistruoja teismabutyje parapijos savastį lenkų vardu. Nuolaidaus Strupinsko įpėdinis lenkas kun. A. Lenarkevičius, vien lenkišką kalbą vartodamas pamaldose, sukelia lietuvius. Dažinoję apie tikrąjį savo šventynės stovį lietuviai užbarikaduoja ją, reikalaudami nuo klebono lietuviškų pamokslų ir katekizacijos. Policijai suareštavus „apie šimtą“ lietuvių, iškyla bylų bylos vietos ir apskrities teismuose. Brolis Augustinas suburia vietos lietuvius į šv. Jurgio draugiją—pasekmingesnei kovai su lenkais. Gi per „Gazietą Lietuwiszką“ tas vienuolis sujudina visus Amerikos lietuvius prieš lenkus. New Yorko lietuviai su lenkais ir vokiečiais susiburia į vieną organizaciją—bendrai parapijai įsikurti. Brolis Augustinas Zaica Chicagoje išleidžia pirmas Amerikoje spausdintas lietuviškas knygas „Historia Septiniū Mokitoju“ (1880). Lenkų „Związek N. P.“ bičiuolių užsimojimai. Kun. M. Čižauskas, Dr. Kasakauskas, A Jurgelaitis.

VII. „Aušra“ apie „Gazietą Lietuvišką“ ir septintosios dešimties amerikiečius lietuvius.

VIII. Antano Jurgelaičio antroji korespondencija „Aušroje“ apie Amerikos Lietuvius.

IX. Pirmųjų lietuvių ateivių vargai New Yorke. Jie pėkšti šimtus mylių keliauja darbo ir pragyvenimo ieškodami. New Yorko lietuviai susiburia į šv. Kazimiero susišelpimo draugiją. Keli žodžiai apie pirmuosius Kazimieriečius. New Yorko lenkų lietuvių parapija ir Allgemeiner Verein. Lietuviai nutraukia sugyvenimo ryšius, lenkams lietuvių kleboną kun. Dutkevičių išsibodėjus ir paskiaus neįvykinus vokiečių Vereino padaryto nutarimo. New Yorko lenkai pasak kun. Kruszko ir H. Nagiel'io — lenkų rašytojų.

X. Septynių metų laikotarpyje (1884-1890), vietoje prarastosios lietuviškos parapijos šenadoryje, Amerikos lietuviai sukuria 5 vienu lietuvių parapijas. Kun. A. Burba, šenadoriečių lietuvių pakviestas Amerikon, nu-skirtas lenkų lietuvių, paskiaus vienu lietuvių parapijos Plymouth'e, Pa., klebonu, 1889 m. rašo "Wienibes Liet." N45 apie tai. Kun. Burbos vargai, Plymouth bendroje lenkų lietuvių šventynėje mėginus sakyti lietuviškai pamokslą, kaip buvo jam įsakęs vyskūpas O'Hara. "Lietuviai Amerikoje" knygų autorius apie kun. Burbos var-gus su lenkais. "Lietuviškos Enciklopedijos" rašytojas apie išpūdį Amerikos lietuviams padarytą neklausančių klebono Burbos lenkų parapijiečių. "Wienibe Lietuwniku" apie kuriamąjį šv. Kazimiero grynai lietuviškos parapijos (Plymouth'e) susirinkimą. Lietuvių parapijos Kingston'e ir Luzerne'je, išaugusios iš plymouth'iskės šv. Kazimiero parapijos. Kun. S. Draugelio "Statistika" ("Tiesos Kelyje") apie tas 3 parapijas.

XI. "Lietuviai Amerikoje" knygos apie pirmuosius Plymouth'o lietuvius ir įkūrimą bendros "lietuviško ir slovėniško gaivalo" parapijos 1882 m. Kun. A. Varna-giris 1886 m. perkeltas iš Freeland'o į Plymouth'ą ben-dros parapijos klebonu. Antano Pajaujo ir Juozo Paukš-čio dalininkų bendrovė laikraščiu "Wienibe Lietuwniku" leisti. Kun. A. Varnagiris ir "Susivienijimas Lietuviš-ky Katalikiškų Draugijų." Chicagiškio Dr. Kasakaus-kio ir pittstoniško Andriaus Tepliušio sveika įtaka tos organizacijos kuriamamjame suvažiavime. Kun. A. Burbos įtaka ir pagelba "Vienybei Lietuwninkų." Sa-vaitraštis "Valtis." Burbos—šliupo vaidai. Jų atgar-sis lietuvių ir angliškuose laikraščiuose. "Varpo" rašy-tojai apie tuos vaidus. Prof. M. Biržiška apie tai. Knygos "Pirmieji Lietuvių Profesionalai ir Kronika" apie tą patį dalyką. Jr. Jonas ir pats kun. Burba apie savo sątikius su "Vienybės Liet." leidėju. "Garsas Am. Liet." ir "Rytas" užtaria kun. Burbą. Mirusiojo kun. Burbos pagerbimas. "Vienybės Lietuwninkų" noras ir Amerikos lietuvių visuomenės nuomonė, kaip tinkamai pagerbti velionį. "Susivienijimo" seimas ir organas "Tėvynė" apie paminklą kun. Burbai. Klebono Burbos įpėdinis. Pirmasai Pittston'o klebonas kun. J. Kole-sinskas.

XII. Mahanoy City, Pa., šv. Jurgio parapija. "Žvaig-ždė" (1911) ir 1892 metų "Vienybė Lietuwninkų" apie tą parapiją, taipgi apie "Saulės" leidėją. Parapijų, klebonų ir draugijų sąrašas. Lietuvių Banko (Mer-chants Trust Co.) likimas. Tvarka parapijoje ir bylos už tą tvarką.

XIII. 1902 m. "Žinyčia" (N4-5) apie D. T. Bačkauską ir "Saulę." Adv. Dubinskas 1903 m. "Dirvos Žinyne" irgi apie tai. Dr. Kudirka "Varpe" apie Bačkausko įta-ką Am-os lietuviams. Klebono Pautieniaus labdarybė.

XIV. Baltimore, Md., šv. Jono parapijos įkūrimas. 1889 m. "Wienibe Lietuwnikų" (N40) apie tos parapijos šventynės nupirkimą ir įrengimą. Pirmieji klebonai. Klebonas Kun. J. Lietuvnikas 1893-1937. Naujos bažnyčios nupirkimas ir pavedimas italams, įsigyjant šv. Alfonso didžiulę šventynę, su namais mokyklai, klebonijai ir seserims mokytojoms. Lietuvos Respublikos valdžiai apdovanojus kun. J. Lietuvniką D. K. Gedemino ordenu Baltimorės miesto Roda pareiškia savo linkėjimus. Baltimorės dienraštis "Sun" gražiai rašo apie pagerbtąjį kleboną ir Baltimorės lietuvius.

XV. Dvasininkus nuduodančiu du vyrų mėgina sukurti "neprigulmingą nuo Romos" lietuvių parapiją. Jų pasiryžimai niekais virsta. Statistikos rinkikų sunkenybės Baltimorėje. Vietos lietuvių susiėlpimo ir kitokios draugijos, bendrovės, klubai. Marylando valstybės gubernatorius paskelbia Lietuvos nepriklausomybės dieną valstybės švente ir giria lietuvius piliečiu. Laikraštis "Kardas" ir jo leidiniai. Kun. A. Kaupo nekrologas.

XVI. Šv. Petro ir Povilo parapijos (Hazleton, Pa.) įkūrimas. Lenkų, jų skandalui nenusisėkus, atsiskyrimas. Šv. Kazimiero lietuvių, lenkų, slavokų ir rusinų parapija Freeland'e. Lenkų nenusisėkęs skandalas. Lenkų "neprigulminga" parapija ir jos klebonas kun. V. Dembskis. 1895 m. "Vienybė Lietuwninkų" apie neprigulmingo kun. V. Dembskio ir Dr. šliupo nenusisėkusį veikimą. Kun. J. Zebrys 1898 m. "Ryto" N15 apie Dr. šliupo, ex-kunigo Dembskio ir Hoduro, lenkų neprigulmingojo vyskūpo veiklą. Frelando lietuvių pralaimėjimas.

XVII. Susijungusių Angliakasių prezidentai Lewis ir jo pirmtakūnas J. Mitchell. Amerikiečių čia gimusių anglo-saksų neapykanta. "Lietuviai Amerikoje" knygos ir "Tėvynė" apie Lattimer'o skerdynę ir jos vyriausią aktorių šerifą Martin'ą. Aukos nuskriaustiems pasak "Tėvynė." "Garsas Amerikos Lietuvių" apie "Latimer'o skerdynę" ir amerikiečių ne-sąjausmą. Šenadorio ir kitų miestų mass-meetingai ir pašelpa nuskriaustiems. "Garsas Am. Liet." apie skundėjų advokato kalbą teis-mabutyje. Aprašymai liūdininkų pareiškimų, šerifo padėjų brutališkumas. "Garsas Am. L." apie šerifo iš-teisinimą. "Tėvynė" apie šerifo Martin'o bylą. "Sunku ant svieto rasti teisybę, bet visgi reikia jieškoti." "Vie-nybė Liet." ir jos korespondentai: hazletonietis J. Kaza-kevičius ir philadelphietis V. Ambrozevičia apie Latti-mer'o incidentą.

XVIII. Austro-Vengrijos konsulo pareiškimas. Šena-dorio bendrojo (lietuvių, rusų, slavokų, lenkų) susirinki-mo rezoliucijos šv. Jurgio parapijos svetainėje (12 rugs. m. d.). Chicagos, Minersvillė's, Plymouth'o lietuvių pro-

testai. Lattimere nuskriaustiems gelbėti ir ginti Komiteto atsišaukimas. Amerikos angliškų laikraščių pareiškimai.

XIX. Svetimžemiai amerikiečių akyse. Juos niekina čiagimiai amerikiečiai, juos išnaudoja kompanijos. Tipingas "Century Magazine" žurnalo straipsnis apie svetimžemius (foreigner'ius) 1898 m. balandžio mėnesio laidoje. Encyclop. of Social Sciences apie angliakasius

XX. Brooklyno šv. Jurgio parapijos sukurimas ir pakrikimas. Kenksmingas "Lietuvos Mylėtojų" prisidėjimas su "šv. Traicės parapijos Draugijos" likučiais. 1885 m. "Aušra" apie tos draugijos susirinkimą ir J. Šliupo kalba. Dvikalbis laikraštis—"vaisius negimęs." "Unijos" prospektas. To laikraščio leidėjo ir redaktoriaus (Tvarausko, Šliupo) vargai.

XXI. Naujo "šv. Traicės parapijos draugystės" sekretoriaus (J. Šliupo) užsimojimai. Incidentas su kun. Končium ir Šliupo prašalinimas nuo „Unijos“. Rašte „Lietuviai, ar gerais keliais žengiamo“ Dr. J. Šliupo prisipažinimas prie „nepriugulmingųjų tautiškų bažnyčių“ nepaissekusio kurimo 1885 ir 1886 metais. "Lietuviai Amerikoje" knygų klaidingas skelbimas—jų autoriaus korespondento prasimanymai. Dr. Totoraitis ir prof. Biržiška apie tų dienų šliupą. Kun. Končius. "Lietuviškojo Balso" pasirodymas. Lietuvių vaidai. Šernas-J. Adomaitis ir Dr. V. Kudirka apie "L. Balsą." Tvarausko įtarimai ir J. Šliupo atsakymas. Kun. A. Varnagirio veikla su "šv. Traicės par. draugija." 1886 m. "Wienibe Lietuwniku" (N16) apie tą nenusisekusią veiklą. Tautiniai ginčai lietuvių su lenkais priešaušriniame laikotarpyje—New Yorke, Brooklyne, Shamokine ir Shenandoah'ryje.

XXII. Tikrasis "lietuviškos parapijos" šenadoryje pobūdis, ne kaip ji atrodė ką tik atvykusiam iš Lietuvos kun. A. Burbai. "Obivateliai" lenkiškumo palaikytojai ir 1890 m. "Vienybė Liet." apie juos. Jų palinkimas lietuvių pusėn, kun. P. Abromaičiui atvykus į Mahanoy City (1888 m.). Lietuvių aukos ir jų fondas, kurį nori gauti New Yorke lietuviai. Ginčai, vaidai, delto kilusieji, užauga, pasididina "Wienibei Lietuwnikų" parodžius newyorkiečių vadų plauką—jų nora įsikurti "nepriugulmingą nuo Romos dogmatų" parapiją. Dar labiausiai užsikuria vaidų ugnis, "Liet. B-sui" ir "Wienibei Liet." prapliupus nekultūriniais ginčiais. Šenadorio gaudagrašiai dėka tiems vaidams sugeba pasisavinti viešam reikalui suaukotus grašius.

XXIII. "Lietuviškojo Balso" ir "Wienibės Lietuwnikų" chamizmu persisunkusių polemikų pavyzdžiai.

XXIV. SEPTYNIŲ METŲ KRONIKA (1884-1890)

Susišelpimo ir tikybinės organizacijos Chicagoje, Mahanoy City, New Yorke. Leidėjas Tvarauskas sutaria su J. Šliupu leisti laikraštį "Unija" (1884). Lietuvių Parapijos Pittston'e ir Waterbury'je. "Lietuvos Mylėtojų" draugija "Lietuviškam Balsui" leisti. J. Šliupo nenusisekęs pasiryžimas sukurti "nepri gulmingą nuo Romos Lietuvišką parapiją" New Yorke (1885). Lietuvos krikšto 500 metų minėjimas. Antanas Pajaujis ir Juozas Paukštis pradeda leisti savaitraštį "Wienibe Lietuwniku." Susišelpimo draugijos: Brooklyn'e, Chicago'je, Cleveland'e, Mahanoy City, Plymouth'e. Lietuvių (ir lenkų su slavokais) parapija Freeland'e. "Susivienyji mo Visų Lietuwninkų Amerikoje" ir "Susivienyji mo Lietuviškų Katalikiškų Draugysčių" susikūrimas. (1886) Lietuvių parapijos Baltimorėje ir Hazleton'e (bendrai su lenkais). Susišelpimo draugijos Baltimorėje, Gilberton'e, Mahanoy City, Mount Carmel'yje (1887). Nenusisekęs 6 mėnesių strai kas angliakasyklose. Susišelpimo draugijos Ansonijoje, Conn., ir Penn'a miesteliuose: Freeland'e, Hazleton'e, Pittsburg'e, Pittston'e, Scranton'e, šenadoryje, Mahanoy City. Šv. Jurgio parapija Brooklyne (vėliaus pakrikusi). Laikraščio "Saulės" pasirodymas (1888). Susišelpimo draugijos Boston'e, Chicagoj, Pittsburg'e, Plymouth'e, Shamokin'e ir šenadoryje. Kun. A. Burbos nemalonumai su lenkais parapijiečiais ir lietuvių parapijos įsikūrimas Plymouth'e. Lietuvių Mokslo draugija Baltimorėje. Lietuvių Teatro draugija Plymouth'e, sulošusi teatrą naujos parapijos naudai ((1889). Susišelpimo draugijos Philadelphiajoje, Pittsburg'e ir Wanamie'je. Lietuvių Teatro draugija Mahanoy City. Šv. Antano parapija Philadelphiajoje (vėliaus deliai iškilusių vaidų pakrikusi). Vaidai "Susivienyji me Lietuvių Amerikoje," 1890 metų seime iškilusieji.

XXV. KUN. A. BURBOS DEŠIMTMETIS (1889-1898)

XXVI. 1890 metų Susivienyji mo seime kilusieji vaidai. Anų dienų periodinių ("Varpo") ir vėlesnių leidinių raštai apie tuos vaidus.

XXVII. Sukurtųjų iki 1890 metų parapijų, kultūros draugijų, taipgi išleistųjų knygų sąrašas.

XXVIII. Lietuvių Mokslo Draugija ir jos leidiniai.

XXIX. Priedas. Dr. Kudirkos laiškas Dr. Basanavičiui. J. Matulevičiaus (W. L') laiškas apie Amerikos lietuvių laikraštiją. M. J. Andriukaičio 1889 m. du laiškas M. Jankui apie tą patį dalyką. Kun. A. Burbos raštas "Wienibėje L."—atsakymas Dr. J. Šliupui ir J. Andžiu laičiui. 1890 m. "Wienibės Liet." korespondencija apie Brooklyno-New Yorke lietuvius. Aušrininko Dr. Piatario atvira gromata į p. J. Šliupą ir šitojo atsakymas—apologija ir credo. Lietuvių bažnytinių bylų, į "Corpus Juris" kodeksą patekusių, sąrašas.

II.

AMERIKOS LIETUVIAI XIX ŠIMTMETyje.

Literatura

Album Pamiątkowy z okazji Złotego Jubileuszu parafii sw. Stanisława K. Chicago, Ill., 1867-1917.

A. a. kun. Juozas Žebrius. Parašė J. B. Išleido autorius. Spausdino "Tėvynė," 1915, New York, N. Y.

1891-1916 Album Jubileuszowy parafii sw. Stanisława, New York, N. Y. (naujos šventynės sukaktuvėse).

Amerika arba rinkinys įvairių faktų ir tt., surinkta V. K. Račkausko, "Tėvynės" redaktoriaus. "Jaunosios Lietuvos" leidinys. Spausdino "Tėvynės" spaustuvė, New York, N. Y., 1915.

Amerikos Lietuviai Katalikai ir jų Parapijos (1911 savaitraščio "Žvaigždės" N15, Philadelphia, Pa.).

Amerikos Lietuvių Katalikų Metraštis 1916 m. Tvarkė ir redagavo kun. P. Lapelis. Išleido Lietuvių Katalikų Spaudos Draugija. "Draugo" spauda, Chicago, Ill. Raštas "Kai kurios Lietuvių Katalikų Parapijos Amerikoje."

Amerikos Lietuvių Kronika, 1808—1903. Iš kun. A. Miluko paskaitų. Pranaičių Julės leidinys. "Žvaigždės" spauda, Philadelphia, Pa., 1931.

Amerikos lietuvių parapijų 1929 metų statistika (kun. Draugelio sutraukta)—"Tiesos Kelije," Lietuvos kunigų organe. Kaunas, 1936.

Amerikos Lietuvių R. Katalikų Susivienijimo Istorija 1886-1936. Parašė prof. kan. F. Kemešis. Išleido Am. L. R. K. Susiv.

Apžvalga — Žemaičių ir Lietuvos Apžvalga. Katalikiškas laikraštis, išleidžiamas draugijos milėtojų savo brolius artojus dėl naudos visiems Žemaičių ir Lietuvos Katalikams. Tilžėje, 1890. Kasztu ir spaustuve O. V. Mauderode.

Atsisaukimas i Lietuwininkus wiso swieto. Asz ir Lietuwa. (New York, 1885, Jono Szlupo raštas.)

Auszra—Laikrasztis išleidžiamas Lietuvos milėtojų, Tilžėje spausdinta už pinigų skaititojų "Auszros" pas O. V. Mauderodę 1883, 84, 85 ir 86.

"Bostono Lietuviai ir Jų Draugijos Pamario Keleivio (kun. J. Žebrio) raštas 1895 m. "V. L. (p. 180).

Catholic Directory Šiaurės Amerikos hierarchijos metraštis.

Corpus Juris, a complete and systematic statement of the whole body of the law, edited by W. Mack, L.L.D. American Book Co. New York, 1931.

„Dirva“, bertaininis žurnalas pradėjo eiti 1898 m., Shenandoah'ryje ir ėjo iki 1903 kun. A. Miluko leidžiama ir vedama. 1903 m. susijungė su Tilžėje ėjusia „Žinyčia“ ir ėjo kaip „Dirva Žinynas“ iki pabaigai 1906 metų. Amerikoje „Dirvos Žinyno“ knygelės buvo pažymėtos „Dirvos“ vardu.

„Dirva“, savaitinis laikraštis, leidžiamas Ohio Lietuvių Spaudos Bendrovės Cleveland'e, Ohio (6820 Superior Ave.) nuo 1915 metų.

„Dvasiški reikalai didžiojo New Yorko (valstybės) lietuvių.“ Kun. J. Žebrio raštas. '95 „V. L.“ p. 288-289.

Dziennikarstwo Polskie w Ameryce i jego 30-letnie dzieje. Opracował Henryk Nagiel, Chicago, 1894.

The Encyclopedia of the Social Sciences. The Macmillan Co., New Yor, 1937.

Gazieta Lietuwiszka, Rasztas paszwestas del Lietuwinkų Amerikoj, 1879 New York. Iszduotojas M. Twa-rauckas.

„Garsas, laikraštis paszwestas milėtojamis tėvynės Lietuvos“, savaitraštis leidžiamas Tamo Astramsko, ėjo Shenandoah, Pa. nuo 13 d. spalį 1892 iki rugsėjo mėn. 1894.

Garsas Amerikos Lietuvių. Savaitraštis, leidžiamas iš Shenandoah nuo 1895 metų. kunigų P. Abromaičio ir J. Žilinsko, nuo 1896 m. daugiaus kunigų, paskui Garso Leidėjų Bendrovės—Garsas Publishing Co. 1897 ir pradžioje 1898 metų tas laikraštis turėjo Pittsburghe savo biurą. Nuo 30 d. gegužės 1898 m. perkeltas iš Shenandoah, ėjo iš Minersville, Pa., kun. V. Matulaičio globojamas iki 17 d. lapkričio 1898. Perkeltas į Elizabeth, N. J., ėjo nuo tos dienos (lapkričio 17), leidžiamas naujos bendrovės (iš kunigų: B. Žindžiaus, A. Kaupo, J. Kaulakio ir M. šedvydžio). Sustojo ėjęs 1899 m. Nuo 29 d. rugsėjo 1897 m. iki 6 d. balandžio 1898 m. buvo spausdinama „Garso Amerikos Lietuvių“ laida su antgalviu „Pasaulė“, su biuru Elizabeth, N. J., globojamu D. Brazinsko ir kun. B. Žindžiaus.

Garsas, Lietuvių Romos Katalikų Susivienijimo Amerikoje organas, ėjęs Brooklyne, dabar Wilkes-Barre, Pa.

Historya Polska w Ameryce. X. Waclaw Kruszk. Milwaukee, Wis. Drukiem Spolki wydawniczej Kurjera, 1905-8 (13 tomų).

History of the United Mine Workers of America, by Evans Chris. Indianapolis, 1918--920 (2 tomai).

The History of Trade Unionism, by Webb, Sydney & Beatrice. London, 1920.

A History of American Mining, by T. D. Rickard. New York, 1932.

Instatai Brolystės Lietuvių Nepri gulmingų Ukėsu Klubo New Britain, Conn. Uždėtas 7 d. vasario, 1897 m. So. Boston, Mass., spauda "Keleivio," Broadway, 1913.

Jaunatvė—gyvenimo pavasaris. Rinkinys biografiškų bruožų iš gyvenimo Dr. J. Šliupo. 1927 m. Spaustuvė "Titnagas," Šiauliai.

Ką lenkai apie lietuvius rašo ir kur yra teisybė—kun. A. Burbos raštas '95 m. "V-bės L." 12-oje numeriu—pradžia N34 (p. 403), pabaiga N43 (p. 512).

Kun. J. Kuro Atsiminimai. Užrašė Kun. Dr. M. Ražaitis. 1937 m. "Amerika" (pradžia balandžio 9-os d. laidoje—iki birželio mėnesio).

Liber Parochiae Lituanorum S. S. Trinitatis in Wilkes-Barre, Pa. (kun. Burbos rankraštis W.-B. parapijos archyve).

"Lietuwiszkasis Balsas." Tas laikraštis yra turtu Lietuvas mylėtoju. Redytojas Jonas Szlupas. Iszeina du syk ant mėnesio. Adresas: Jonas Szlupas, 43 Spring Street, New York." Pradėjo eiti 1885 m.; 1887 m. ėjo maželyčių knygučių pavidale sykį į mėnesį ir rečiau. 1888 metais perkeltas šenadorin, kur 1889 m. pradžicje sustojo ėjes.

Lietuviszkieji Rasztai ir Rasztininkai. Raszlaviszka peržvalga parengta Lietuvas mylėtojo. Kasztai Baltimorės, Md. L. M. Draugystės. Tilžėje 1890.

Lietuviai Amerikoj. Parasze Jr. Jonas. Plymouth, Pa., 1899. Spaustuvėje "S. L. A."

"Lietuvių Balsas į jaunąją kartą Lietuvas didžponių, dvarponių ir bajorų," redakcijos vardu raštas (parašytas A. Jakšto), 1903 m. "Dirvos-žinyno" N1.

„Laisvoji Mintis“, mėnesinis Iliustruotas Mokslo ir Literaturos Laikraštis, išleidžiamas Bendrovės „Laisvoji Mintis“, Chicago, Ill. ir Scranton, Pa. N. 16. 1911 m. pasirašo Manager A. Olszewski, 3252 So. Halsted St., Chicago, Ill.

Lietuviai! ar gerats keliats žengliame priekyn? Nuoširdus atsiliepimas į lietuviškąją visuomenę Dr. Jono Šliupo. Shenandoah, Pa., spauda "Darbininkų Vilties," 1907 m.

"Lietuvių Kollonijų Istorija Amerikoje raštas, 1923, "Žinyne," išleistame Amerikos Lietuvių Rymo Katalikų Kunigų Sąjungos.

"Maskoliški Laikraščiai" (Graždanin) apie Amerikos Lietuvius," 1898 m. "Garse Am. L.," N10-12.

Medžiaga Amerikos Lietuvių Bibliografijai, Pranaičių Julės raštas 1923 "Žvaigždės" No1 ir 9.

The Miners' Freedom, by Goodrich, Carter. Boston, 1925.

John Mitchell the Miner, by E. Gluck. New York, 1929.

Motinėlės Draugija. Kun. A. Miluko paskaita. Pranaičių Julės leidinys, "Žvaigždės" spauda. Philadelphia, Pa., 1932.

Newarko lietuvių parapijos fin. sekr. knygos: "Su pamaczu Pono Diewo ir su noru Draugistes Szwięto Jurgio Prasideio parapija Lietuwiszka Newarkie N. J. po wardu Szwęczausios Szyrdies Pono Jezuso Miatuosie 1894 30 diena moiaus. Kniga užwesta per sekr. fin. A. K. Sweetra."

Padėjimas Lietuvių Tautos Rusų Viešpatystėje. Grafo Lelivos sociologiskas paiziny. Vertė A. Kaupas. Išleista kasztais kun. A. Miluko, Garso Amerikos Lietuvių spaustuvėje, Shenandoah, Pa., 1896.

Paminėjimas 35 metų sukaktuvių nuo įsteigimo šv. Juozapo Lietuvių Rymo Katalikų parapijos Mahanoy City, Pa., rugsėjo 30 d., 1923.

1888-1923. Paminėjimas 35 metų sukaktuvių nuo įsteigimo šv. Juozapo lietuvių parapijos Mahanoy City, Pa.—šv. Juozapo parapijos istorija.

Pergyventos Valandos (Karovjaus Laiškai). Parašė K. A. K(aupas). Lėšomis Lietuvių Katalikų Tiesos Draugijos ir ir Lietuviškų Kunigų Amerikoje. "Žvaigždės" spaustuvėje, Shenandoah, Pa., 1906.

Pirmieji Amerikos Lietuvių Profesionalai ir Kronika, t. 1 ir 2. Iš kun. A. Miluko paskaitų. Pranaičių Julės leidinys, Philadelphia, Pa., 1931.

Pittstono Lietuvių Istorija, išleista minint Lietuvių Romos Katalikų švento Kazimiero Parapijos įkurimo 50 metų sukaktį (1885—1935). Išleista šv. Kazimiero parapijos lėšomis, 1935 m.

"Rytas, szejminiszka draugiszka ukiszkas nedėlinis lietuviszkas laikrasztis," pradėjęs eiti 1896 m. vasario 27 d., leidžiamas kun. Jį Žebrio, 53 Green St., Waterbury, Conn. Liovėsi ėjęs 27 d. lapkričio 1898 m., kun. J. Žebrių vyskupui iškėlus į New Britain klebonu. Šio

vietininkas kun. P. Saurusaitis, atpirkęs spaustuve leid do "Bažnyčios Tarną," baigusį savo dienas 1900 m. su 19-tu tų metų numeriu.

Suskaita arba Statistika visų lietuviszkų knygų atspautų Prusuose nuo 1864 iki pabaigos 1896 metų. Surašė A. Jonas Zanavykutis (sk. Angrabaitis.—Red.).

„Saulė" ėmė eiti 1888 m. iškart kaipo savaitraštis, paskiaus du kart savaitėje. Leidėjas D. T. Baczkaukas, 439 W. Pine St., Mahanoy City, Pa.

Saulės Kalendorius, 25 m. sukaktuvėse (1888—1913).

"Skaitlius draugysčių liūdiija aple tautiška gvyumą Connecticut'o lietuvių." Mažučio raštas ('95 "V. L.," p. 250-251).

Spisok Litovskich i drevne-prusskich knig, izdannych s 1553 po 1891 god. Priloženije k "Sborniku bibliografičeskich materialov dla geografii, etnografii i statistiki Litvy." Sostavil S. J. Baltramaitis. S. Peterburg, Tipografija V. Bezobrazova, 1892.

Suskaita arba Statistika visų lietuviškų knygų atspautų Amerikoje nuo pradžios Lietuviszkos Amerikon emigracijos iki 1900 metų. Suraszė Jr. Jonas. Kasztaiš fondo Liet. Parodos Paryžiuje. Plymouth, Pa., 1900 m.

Susivienijimo Lietuvių Amerikoje Istorija, išleista S. L. A. lėšomis, "Tėvynės" spauda, 307 West 30th St., New York, N. Y.

Šv. Pranciškaus Lietuvių Parapija. 30 metų sukaktuvėms paminėti.

Spaudos Laisvės ir Amerikos Lietuvių Organizuotės Sukaktuvėse. Antra laida, Pranaičių Julės lėšomis, A. Milukas & Co., Philadelphia, Pa., 1926.

Šv. Kazimiero Seserų Kongregacija (Mt. Carmel'io parapijos 40 m. sukaktuvių paminėjimui). Parašė Kun. Dr. J. B. Končius. Mt. Carmel, Pa., 1932.

Tėvynės Sargas, mėnesinis laikraštis, paskirtas dvasiškam ir medžiagiškam lietuvių tautos sulaikymui per jos apšvietą. Tilžėje 1896—1904.

Tėvynė, Metai I. Literatūros, mokslo ir politikos mėnesinis laikraštis, Susivienijimo Lietuvių Amerikoje organas, ėjo iš Mt. Carmel, Pa. Rėdytojas J. Jonas (sk. kun. J. Žilinskas—Red.), su tokiu pat antgalviu ėjo 1897 ir 1898 m. iš Shenandoah, Pa. (103 E. Lloyd St.), 1899 m. ėjo iš Plymouth, Pa. Per ištusis 1898 ir 1899 m. "Tėvynė" garsinosi esanti priedas prie Tilžiškio

"Varpo." 1900 m. "Tėvynės," jau savaitinio laikraščio, ėjusio iš Philadelphijos, redaktorais buvo kun. A. Kaupas ir T. Astramskas.

Tėvynė, savaitinis laikraštis, leidžiamas Susivienijimo Lietuvių Amerikoje, eina iš New Yorko (307 W. 30-th St.), nuo 1910 po šiai dienai. Pradėjo eiti iš Bostono, Mass., 28 d. sausio 1908, V. Jokubyno redaguojama iki 1911 m. Paskui apie metus jos redaktorium buvo Vidikas (Tauras) ir V. K. Račkauskas iki 1918 m., šio įpėdiniais buvo P. Purvis ir S. E. Vitaitis, kurs ir dabar eina redaktoriaus pareigas.

Trumpa Peržvalga Lietuvystės Darbų Amerikoje 1892 metuose (Kun. A. Burbos 96 puslapių knygelės, atspausdintos J. Paukščio spaustuvėje).

Trumpa Hartfordo Lietuvių Kolonijos Istorija, 1923.

U. S. Coal Commission, Report 68th Congress. Senate Document 195, 5 vols., 1925. Coal Miners' Struggle for Industrial Status, by Suffern, New York, 1926.

The United Mine Workers of America as an Economic and Social Force in the Anthracite Territory, by Walsh, W. J. Washington, D. C., 1931.

Užstanawymai Prowu Lietuwiszkos Taworszczystes Broliszkos Pamaczses po wardu szw. Juozapo Apekuno Pannos Marijos, Patrono musu lygos ir smerties. Uždėtos Williamsburge, 1886. Drukarne "Wienibe Lietuwniku," J. Pauksztio, Plymouth, Pa., 1887 (15 pusl.).

Wienibė Lietuwniku (Wien. Liet. W. L.), nuo 1890 metų "Vienybė Lietuwniku" (Vien. Liet. V. L.), savaitraštis, pradėjęs eiti 1886 m. Plymouth, Pa., 1907 m. perkeltas Brooklynan, N. Y., kur 1933 m. subankrutavo. Tais pačiais metais atgalvinta, leidžiama kaip "Vienybė." Nauji šito laikraščio leidėjai pasivadino Lithuanian Press Corporation ir 1937 m. leidžia jį kasdien.

Valtis. Nedėlinis laikrasztis (16 puslapių knygų formate). Ant pirmojo numerio, išėjusio Plymouth, Pa., 1894 m., balandžio mėnesio 4 dieną iki 30-am (tų metų spalio mėn. 24) pažymėta, jog pinigus siųst reik šiuo antrašu: Joseph Pauksztys, Plymouth, Luz. Co., Pa. Nuo 31-jo numerio (tų metų spalio 31 d. laidos) iki N56 (paskiausiam, išėjusiam 1895 m. balandžio 24 d.) pinigams antrašas tas pats, bet pasarga: "Rankraszczius bei korespondencijas siusti: Kun. A. Burba, L. Box 1053, Plymouth, Luzerne Co., Pa." Visą ėjimo laiką spaudos lėšas apmokėjo kun. A. Burba, jis ir tvarkė visą laikraštėlį.

„Viltis“, lietuviszkai tautiszkas, darbininkiszkas laikraštis. Izszeina kas subata Shenandoah, Pa. Iszduotojas ir rėdytojas V. Stagaras. Pradėjo eiti 4 d. vasario 1899 m. 1900 metais „iszdavėjas ir rėdytojas V. J. Stagaras ir J. Montvila“. Sustojus eiti 1901, atgijo 1907 kaipo „Darbininkų Viltis“ V. Šliakio leidžiama iki 1914 metų.

Varpas, literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis. Metas I, 1889. Iszduodamas kasztu Susivienijimo Lietuvos inteligentų. Atsakantis rėdytojis Martynas Jankus pas E. Weyerį Tilžėje (ėjo Prusuose iki spaudos atgavimo).

„Vienybės“ metraštis 1926 metams.

1895—1935 40 metų Jubiliejaus atmintis. Elizabetho N. J. Lietuvių Rymo Katalikų šv. Petro ir Povilo parapijos sukaktuvių leidinys.

„Vienybės Lietuovnikų“ 25 metų sukaktuvių jubilėjus (1886—1911), Brooklyn, N. N. 1911.

World's Popular Encyclopedia. The World Syndicate Publishing Co., Cleveland, O., New York, N. Y.

Žvaigždė, savaitraštis, pradėjo eiti 1901 iš Brooklyn, N. Y., 1904 m. perkeltas šenadorin, vėliaus 1909 Philadelphiajion. Nuo 1923 metų mėnesinis, o nuo 1926 bertaininis žurnalas. Dabar leidžiama A. Miluko & Co., Philadelphia. Redaktorė J. Pranaičiūtė.

1923 m. Žinynas. Iszleido Am. Liet. R. K. Kunigu Sąjunga (Red. kun. Bartuška).

SUTRUMPINIMŲ PAAIŠKINIMAS

W. L. ir V. L.—Wienibe Lietuwniku; Vienybė Lietuv-
ninkų; G. A. L.—Garsas Amerikos Lietuvių; T.—Tėvy-
nė; G. L.—Gazeta Lietuwiszka; Sp. L. ir A. L. Org.
Suk.—“Spaudos Laisvės ir Amerikos Lietuvių Organi-
zuotės Sukaktuvės”; P. Am. L. Prof.—Pirmieji Ameri-
kos Lietuvių Profesionalai ir Kronika; Am. L. Kr.—
Amerikos Lietuvių Kronika; A. L. K. M.—Amerikos
Lietuvių Katalikų Metraštis; P. L. I.—Pittstono Lietu-
vių Istorija; I. Ch. L.—Istorija Chicagos Lietuvių; R.—
Rytas; Sus. ar. St.—Suskaita arba Statistika V. Liet.
knygų ir tt.; V. M.—Vienybės Metraštis 1926 m.; Žv.
—Žvaigždė; L. A.—Lietuviai Amerikoje; Ar g. k.—Lietu-
viai! ar geras kelias žengiamo priekyn? (Dr. Šl.) “L.
B.”—Lietuviškasis Balsas.

AMERIKOS LIETUVIAI XIX ŠIMTMETYJE.

III.

ZYMESNES CITATES IS KITŲ RASTŲ

Lietuviai Jungtinių Valstybių Statistikoje . . .	17-18
A. Jakštas "Dirvoje-Žinyne" ('03) apie Amerikos lietuvių progresą	19
Grafas Leliva apie lietuvių prispaudimą rusų im- perijoje	20
"Aušra" ('85) ir "Varpas" apie lietuvių ateivių vargus	24-25
"Pittston'o Lietuvių Istorija" apie lietuvių ang- liakasių bėdas	27
"Spaudos Laisvės ir Am. L. Org. Suk." knygos apie šenadorio lietuvius parapijiečius . . .	37
"Vienybė Liet." ('94) apie polonizmo apaštalus lietuvius	39
Pirmasis Am. lietuvių raštas "Aušroje" . . .	46
"Aušra" apie brolių Augustiną, susišelpimo drau- gijų kurėją	47-48
"Garsas Am. Lietuvių" apie pirmąjį ('74) lietu- vių spausdinį Amerikoje	51
"Aušra" apie "Gazietą Liet." ir septintosios de- šimties lietuvius	61-72
Antrasis Amerikos lietuvių raštas "Aušroje" .	73
"Historya Polska" apie New Yorko lenkus . .	82
Šv. Traicės draugijos gromata "Aušroj" . . .	83
"Am. Liet. Kronika" apie Plymouth'o parapiją .	86
"Lietuviai Amerikoje" knygos apie kun. Burbą .	87
"Am. Liet. Kronika" apie Plymouth'o parapiją .	88
"Žvaigždė" (1911) apie Plymouth'o parapiją . .	89
"Am. Liet. Prof. ir Kronika" apie kun. Čižauską, "Susivienijimo" idėjos sėjką	93
Dr. P. Matulaitis "Varpe" ('94) apie šliupo- Dembskio su kun. Burba ginčus	98

"Pirm. Am. Liet. Profesijonalai" knygos apie "Mūsų Raštų Istorijoje" paminėtus amerikie- čių vaidus	99
Kun. Žilius apie tą patį pareiškimą	100
Kun. A. Burbos pareiškimas "Garse Am. L."	101
"Rytas" apgina kun. Burbą	101
"Garsas Am. Liet." gina mirusio kun. Burbos garbę	102
"Garsas Am. Liet." apie paminklą kun. Burbai	104
"Žvaigždė" apie Mahanoy City lietuvių parapiją	110
"Vienybė L." apie pašventinimą Mahanoy City lietuvių bažnyčios	111
"Šv. Juozapo Parapijos Istorija" apie parapijoje iškilusius ginčus	114
"Tėvynės Sargas" ('00) apie "Saulę"	116
Kun. Tūmas-Vaižgantas apie "Saulę" "Žinyčioje"	117
Adv. A. Dubinskas apie "Saulę" "Dirvoje-Žiny- ne" ('03)	118
Dr. V. Kudirka "Varpe" ('92) apie "Saulę"	119
Kun. Žebrius ("Ryte," '97) apie "Saulę" gynusį Dr. Šliupą	120
"Garsas Am. Liet." apie tą patį	121
Jungt. Valst. prokuroras apie "Saulės" leidėjo bylą	122
"Wienibė L." ('89) apie Baltimorės liet. parapiją	129
Baltimorė "Sun" apie vietos lietuvių kleboną	132
Kun. J. Žebrius ('98 "Ryte") apie "keliaujančią mokslainę"	135
Kun. A. Kaupas ('98 "Garse A. L.") apie "Kardą"	142
Kun. Žebrius ('97 "Ryte") apie "Kardo" veikėjus	143
"Dr. Šliupas ir nupuolęs Hodur"—kun. Žebrio raštas "Ryte" ('98)	151
"Tėvynė" apie šerifo Martino žiaurumus	155
"Garsas Am. Liet." apie Lattimer'o žudynes	157
"Garsas Am. L." apie lattimer'iečių bylą	159
"Tėvynė" apie tos bylos finalą	162
"Garsas Am. L." apie užuojautą lattimeriečiams	167
"Garsas Am. L." apie užuojautą lattimer'iečiams	167
Lattimer'iečių "Atsišaukimas" "Garse Am. Lietu- vių" ('98)	168
"Garsas Am. L." ('98) apie Amerikos dienraš-	

čių atsiliepimą	170
Svetimžemiai akyse amerikiečių ('98 "Tėvynė")	174
Social Science Encyclopedia apie angliakasių .	177
"Wienibė Liet." apie bažnytinius vaidus . . .	184
J. Šliupas ('85 "Aušroje") apie N. Y. lietuvius, besitariančius apie parapiją	186
J. Šliupas ("Jaunatvėje") apie lietuvių lenkų laikraštį "Unija"	188
Idem (ibidem) apie liet. laikraštį "Unija" . .	189
Idem ("Aš ir Lietuva") apie "Unijos" vargus .	190
"Pirm. Amerikos Liet. Profesjonalai" apie šliupo antikatalikišką veiklą	194
Dr. Šliupas apie savo pasiryžimus sukurti nepri- gulmingą bažnyčią New Yorke	195
Kun. A. Varnagiris ('98 "L. B.") apie New Yor- ko lietuvius	202
A. Pajaujis ('86 "W. L.") apie parapijas . . .	204
"Wienibė Liet." ('86) apie New Yorke lietuvių neįvykusią parapiją	205
"Liet. Pensylvanijoje" apie lietuvius ateivius .	214
"Liet. Balsas" apie New Yorke lietuvių atsto- vą šenadoryje	216
"Spaudos Laisvės ir Am. Liet. Org. Suk." knygos apie šenadorio "liet. parapijos" įgalotinius	218
"Lietuviškojo Balso" ir "Wienybės Lietuwnikų" polemikų pavyzdžiai	221-239
"Pittston'o Liet. Istorija" apie parapijos kūrėjus	246
J. Šliupas ("Aš ir Lietuva") apie "Lietuviškojo Balso" įkūrimą	248
"Liet. Balsas" ('86) apie "Lietuvos Mylėtojų" įstatus	249
"Liet. Balse" J. Paukščio pasmerkimas	254
"Liet. Balsas" apie Lietuvos krikšto 500 metų sukaktuves	256
"Vienybė Liet." apie brošūrą "Lietuvos Mesijas"	265
Dr. V. Kudirka ('91 "Varpe") apie tą pačią bro- šūrą	265
Kun. J. Žilius ('98 "Tėvynėje") apie kun. Bur- bos dešimtmetį	267
Dr. V. Kudirka ('90 "Varpe") apie kun. Burbos sutvarkytą "Vienybę Lietuwninkų"	269

Sernas-J. A. ('90 "Varpe") apie tų metų "Susiv." seime iškilusius vaidus	272
Dr. V. Kudirka ('91 "Varpe") apie tą patį dalyką	273
"Susiv. Liet. Istorija" irgi apie tai	274
"Spaudos Laisvės ir Am. Liet. Org. Suk." knygos apie tą patį dalyką	275
"Am. Liet. Profesijonalai ir Kr." knygos apie tą patį	277
"Vienybės Liet." pareiškimas prieš šliupą	278
"Lietuviai Amerikoje" apie Plymouth'o lietuvių lenkų sątykius	282
Sernas "Spaudos Laisvės ir Am. L. Org. Suk." knygoje apie "L. Balso" žlugimą	289
"Liet. Raštų ir Raštininkų" autorius apie tą patį dalyką	290
Dr. P. Matulaitis ('94 "Varpe") apie "Naują Gaidynę"	292
"Varpo" ('97) recenzentas apie "Liet. Raštus" ir Raštininkus"	293
Dr. V. Kudirka ('92 "Varpe") apie "Apšvietą"	295
Zemkalnis ('93 "Varpe") apie "Apšvietą"	296
"Varpas" ('92) apie "Saulę" ir "Vienybę"	297
"Varpas" ('93) apie "Saulę" ir "Garsą" jau šliupo įtakoje	297
"Lietuviai Pensylvanijoje" Dr. Kudirkos laiškas Dr. Basanavičiui	299
"Wienibe Liet." ('89) J. Matulevičiaus gromata	304
"Lietuviai Pensylvanijoje" Andrukaičio laiškas M. Jankui	306
"Vienybė Liet." ('92) kun. Burbos raštas—"Lietuvystės Reikaluose"	309
"Wienibės Liet." ('90) raštas apie New Yorko-Brooklyno lietuvius	314
"Apšvieta"—Dr. V. Pietario gromata Dr. šliupui	316
"Apšvieta"—Dr. šliupo atsakymas Dr. Pietariui	324
Lietuvių bažnytinų bylų, pasiekusių Aukščiausiąjį Teismą ir patekusių į Jungt. Valstybių teisininkų kodeksą—"Corpus Juris" sąrašas	331

AMERIKOS LIETUVIAI XIX ŠIMTMETYJE.

IV.

„LIETUVOS AIDO“ RECENZIJA.

Lietuvos officiozo šių (1939) metų 29 d. sausio laidoje tilpo platesnis raštas — “Insikurimo Amerikoje lietuvių išeivių vaizdas”. — Iš kun. A. Miluko “Amerikos Lietuviai XIX Šimtmeityje”.

Rašte prisimenama ir apie knygų autorius. Esą “kun. A. Milukas priklauso prie tos Amerikos lietuvių senosios kartos veikėjų, kurie ilgą laiką yra dirbę Amerikos lietuvių išeivių tarpe ir patys turėję progos gerai pažinti jų gyvenimą. Pats budamas gyvo budo dzu- kas, jis ilgą laiką sukosi Amerikos lietuvių išeivijos są- judžio rato centre ir per visą savo amžių tiek daug pri- sirinko medžiagos apie išeiviją, kad ilgainiui pasidarė vienas geriausių jo žinovų.

Papasakojęs “keletą žodžių apie autoriaus asmenį” recenzentas tęsia:

“Ten gera, kur mūsų nėra”

Paskaičius kun. A. Miluko čia minimąjį veikalą, ga- lima gerai suprasti, kodėl a. a. kun. J. Tumas-Vaižgan- tas anais laikais savo raštuose taip labai atkalbinėjo mūsų žmones plaukti į “laimės šalį” — Ameriką. Pir- mųjų lietuvių išeivių į Ameriką keliai, kaip matyti iš

kun. A. Miluko veikalo, buvo nukloti labai dygių arškėčių. Kiek laimingesni buvo patys pirmieji išeiviai į Ameriką. Jie galėjo keliauti į vakarus, plėsti ir žudyti indėnus ir įsigyventi jų žemėse. Tačiau lietuviams tos laimės nebeteko patirti. Pirmiesiems lietuviams išeiviams į Ameriką atvykus, indėnus jau buvo išstumę "baltieji žmonės", kuriems ir lietuviai jau nebebuvo "balti". Tais laikais Amerikos lietuviams išeiviams teko kiekvieną savo teisių kampelį kovote išsikovoti. Šiandien nebegalima nė įsivaizduoti, kokia ta kova buvo brutali ir šiurkšti. Ji lietuviams buvo sunkesnė, kad jų daugumas čia atvažiavo be jokio pasiruošimo, nemokėdami svietimos kalbos. Tokiomis aplinkybėmis jie labai lengvai patekdavo į išnaudotojų ir apgavikų rankas, lyg musselės į vorų tinklus.

Pirmiausia Amerikos lietuviams išeiviams teko susiremti su airiais. Seniau čia įsikūrę airiai į atevius žiurėjo kaip į laukinius žvėris. Net vaikai lietuvius išeivius akmenimis mėrydavę. Kasyklose airiai kiek įmanydami lietuvius išnaudodavę. Pirmosios lietuvių išeivių įmonės buvo stačiai užpuolamos organizuotų gaujų ir išdauėmos. Prieš tokias priemones tebuvo galima kovoti su tokiais pat priemonėmis. Buvo organizuojami panašūs lietuvių būriai, kurie brutalia jėga spirdavosi prieš užpuolikus. Tik tokią jėgą pajutę, užpuolikai nurimdavo. Po tokio "karo" prasidėdavo ramesnis gyvenimas.

Pirmosios išeivių religinės kovos

Galima sakyti, antrasis Amerikos lietuvių kovų už savo teises etapas prasidėjo tada, kai šalia religijos

pradėjo kilti aikštėn ir tautiniai reikalai. Iš pradžių visi Amerikos ateiviai katalikai: lietuviai, lenkai, italai, slovakai, bavarai ir kiti laikėsi lyg ir bendro fronto. Tačiau prieš 60 ar 70 metų Amerikoje ėjo labai aštrios kovos už parapijas. Beveik nė viena senesnė Amerikos lietuvių parapija nėra įsikurusi be muštynių. Vėliau po tokių muštynių kildavo ilgos bylos. Amerikos lietuviams išeiviams ypačiai šioje plotmėje teko smarkiai susikirsti su lenkais; jie dėjosi lietuvių bičiuliais, tačiau tikrumoje tesiekė tik lietuvius paglemžti į savo įtaką ir juos sulenkinti.

Nepaisant tokios sunkios kovos už buvį, Amerikos lietuviai tautiškai pradėjo atgyti jau net prieš "Aušros" pasirodymą. 1879 metais New Yorke jie išleido jau pirmąjį savo laikraštį. Tas pirmasis Amerikos lietuvių laikraštis turėjęs 132 skaitytojus.

Pačios pirmosios žinios apie mūsų išeivius

Kun. A. Milukas savo minėtoje knygoje pateikia daug įdomių ištraukų ir žinių apie pačius pirmuosius mūsų išeivius į Ameriką. Lietuvių emigracijos pradžia į Ameriką yra laikomi 1868 metai. Tačiau Simanas Daukantas savo raštuose mini lietuvius mėginus pasiekti Ameriką 1688 metais, vėliau gi po Kosčiuškos sukilimo apie 1850 metus. Tikslėsių žinių apie tuos pirmuosius išeivius nėra. Žinoma tik tiek, kad 1866 metais netoli New Yorko apsigyvenęs iš Marijampolės vienuolyno atvykęs kun. Andrius Strupinskas. Tačiau šis faktas nėra patvirtintas. Viena yra tik aišku, kad pirmieji Amerikos lietuviai išeiviai išlipdavo New Yorko uoste. Čia

prasidėdavo jų pirmieji vargai. Jų dalis gaudavo darbo pas apylinkių farmerius, kiti gi prie tiesiamų geležinkelių.

Pirmieji lietuvių bureliai susispietė Shamokine, Mahanoy Plane, Shenandoahe, Danville, Plymoute, Pittstone ir tt. New Yorke pirmieji lietuviai gavo darbo siuvėjų dirbtuvėse. Kiek vėliau dalis lietuvių išėivių gavo darbo Brooklyno cukraus dirbtuvėse. Čia sukosi patys pirmieji Amerikos lietuvių išėivijos lizdeliai, iš kurių vėliau plito Amerikos lietuvių organizavimosi ir tautinio atgijimo darbas. Tačiau daug vargo ir kančių mūsų išėiviams reikėjo paaukoti, kol jiems pavyko išsikovoti sau lygias teises kitų išėivių tarpe.

Visus tos kovos kelius, budus ir priemones aprašo savo veikalė "Amerikos Lietuviai XIX šm." kun. A. Milukas. Kas norės smulkiau su mūsų išėivija Amerikoje susipažinti, be kun. A. Miluko veikalė negalės apsieiti.

AMERIKOS LIETUVIAI XIX ŠIMTMETYJE.

V.

BOSTONO „DARBININKAS“.

Svarbūs istoriniai dokumentai iš Amerikos lietuvų gyvenimo.

Kaip jau buvo „D-kė“ minėta, kun. A. Milukas dabar rašo Amerikos lietuvių istoriją, paremtą tikrais dokumentais, kurie rupestingai buvo saugojami jo archyvuose. Be didžiulės jo knygos „Spaudos laisvės ir Amerikos lietuvių organizuotės sukaktuvės“, jis gamina dar kitą veikalą, vien Amerikos lietuviams skiriamą. Tos knygos vardas „Amerikos lietuviai XIX šimtetyje“. Jau išėjo iš spaudos pirmas tomas (350 psl.). Randasi čia daug dokumentų iš pamirštos ar nepatėmytos praeities, kurie nušviečia vieną kitą mūsų visuomenės darbininkų pasiryžimą. Čia išsamiai nušviečiama šliupo darbuotė, kaip jis 1885 m. pirmas, paskui (1892—1894 m.) su Dembskiu ir Hoduru veikė, kad sukurtų nezaležnikų bažnyčią; kaip lietuviai angliakasiai daugiausiai padėjo išauginti Susijungusių Angliakasių Uniją, paskesniais metais labai daug įtakos dariusią Jungtinių Valstyvių darbininkiškai teisdavystei, pagaliau, kokiose sąlygose kun. A. Burba skyrė lietuvius nuo lenkų

— visa tai parodo smulkmenišką citatų iš praeities raštų, straipsnių, laiškų ir dokumentų.

Esminis istorijos pagrindas tai dokumentai. Istorikas vien jais turi verstis. Jo darbas — sutvarkyti, suklasifikuoti dokumentus taip, kad jie tiksliai atpasakotų praeitį ir atitaisytų įsiskverbusias klaidas, kurios išsienėjo viešoje opinijoje, pasidėkojant tariamųjų "istorikų" fantazijai. Kun. Milukas savo knygoje vien dokumentais operuoja. Jų ten devynios galybės. Perskalčius jo knyga, nevienam atsidarys akys į tikrąją mūsų išsivijos praeitį. Tad kiekvienas tiesą branginąs lietuvis turėtų tą knygą įsigyti. **Jonas Kmitas.**

1938 „Darbininke“ N. 48.

AMERIKOS LIETUVIAI XIX ŠIMTMETYJE.

VI.

BROOKLYNO "LAISVĖ" APIE TĄ PATĮ VEIKALĄ.

Kun. A. Miluko knyga

Amerikos Lietuviai XIX šimtmetyje (1868—1900). Parašė kun. A. Milukas. Tomas I. Išleido Pranaičių Julė. "Žvaigždės" spauda, Philadelphia, Pa., 1938, 336 pusl. Kaina nepažymėta.

Šis kruopštus kunigas jau yra parašęs visą eilę knygų, liečiančių Amerikos lietuvių praeitį. Tačiau ši knyga, atrodo, bus bene pati vertingiausia jo visų knygų.

Vyriausiu kun. Milukui nuopelnu galima priskaityti tai, kad jis beveik nedėjo joje savo komentaru, daugiausiai tai vis citatos iš pirmųjų Amerikos lietuvių laikraščių, taipgi iš "Aušros" apie lietuvių Amerikoje atsiradimą, jų gyvenimą, visuomeniškas įstaigas, draugijas, organizacijas, parapijas ir jų organizavimąsi į uni-
ją, bei kovas su samdytojais.

Aišku, tai nėra istorija pilnoj to žodžio prasmėj, o rinkinys faktų, didelė kruva medžiagos, kurią gali pasinaudoti bile asmuo, norįs rašyti Amerikos lietuvių istoriją. Daug įdomios medžiagos apie laisvamanių kovą su katalikais, lietuvių su lenkais, kunigų su parapijonais, vienos ideologijos laikraščio su kitokios ideologijos, ir tt. Skaitydamas tas plačias iš anų laikų spaudos ištraukas, žmogus džiaugiesi, kad mes jau gerokai nuprogresavome ir šiandien nesisvaidome tokiais

aštriais žodžiais, kaip anų laikų lietuvių laikraščių redaktorai bei jų bendradarbiai. Visas polemikų tonas pas mus šiandien šimtu nuošimčių sutobulėjęs, palyginamai su anų laikų laikraščių tonu.

Štai įdomi ištrauka iš 1890 metų "Vienybės Lietuvosninkų" (dabartinės fašistų "Vienybės" pranokėjos) apie New Yorko lietuvius:

"...Kokie tai žmonės susirenka į New Yorką? Šitai, kuris Lietuvoje sudegino savo arba kito namus, pajieškotas per valdžią, atvyko į New Yorką, kuris užmušė savo tėvą, motiną, brolių arba seserį, gavo prieglaudą New Yorke; išplėšė svirną, pavogė arklius, apiplėšė kleboniją, apvogė bažnyčią, išspruko iš Kalvarijos aukštalangės, — tie visi pasislėpė New Yorke. Ir čionai, Amerikoje, kas kur ką pikto padarė; kas svetimą suvadžiojo pačią, kas už maistą neužmokėjo, kas pasiliko aukščiau savo ausų skolingų karčiamose arba valgomų daiktų krautuvėse, kas subankrutijo, kas svetimus kišenius išeidamas apkraustė, — tie visi atbėgo į New Yorką... Na, ir norėk tu, dabar ko gero iš tokio susirinkimo visokių palavikų..."

Kitais žodžiais, paminėtojo laikraščio rašytojas (budamas girtas ar blaivas, nežinome) visus New Yorko ir Brooklyno lietuvius tais laikais padarė vagimis, sukčiais, tokiais ir kitokiais. Argi tai ne budingas anų laikų tulų redaktorių nusiteikimas?

Norintiems studijuoti Amerikos lietuvių praeitį "Amerikos Lietuviai XIX šimtmetyje" gali būti dideliu medžiagos šaltiniu.

R—s.

I.

MARIANOPOLIO KOLEGIJOS REKTORIUS

APIE KUN. MILUKĄ.

Kauniškio žurnalo "Tiesos Kelio" 1934 metų N. 78—8me tilpo ilgesnis raštas "Kunigo vaidmuo išeivijoje — Pirmieji Lietuviški Raštai". Rašto autorius kun. Dr. J. Navickas, Marianopolio Kolegijos rektorius paminėjo sekamai ir kun. A. Miluko veikimą:

"...Tautinį išeivių susipratimą žymiai kurstė ir uždė spauda. Ir kadangi laikraščiai pradėjo dygti kaip grybai po lietaus, tai tautinis žmonių susipratimas pradėjo smarkiai kilti.

1892 m. pasirodė net trys laikraščiai: "Apšvieta", "Lietuva" ir "Garsas". Kun. J. Zebrys 1893 m. Boston, Mass. įsteigė ir redagavo "Bostono Lietuvių Laikraštį". Atsikėlęs į Waterbury, Conn. 1895 įsteigė savo spaustu- vę ir 1896 m. pradėjo leisti ir redaguoti "Rytą". 1899 m. jo vietą užėmė kun. P. Saurusaitis ir pradėjo leis- ti savo laikraštį "Bažnyčios Tarną", vėliau "Šviesą". Kun. A. Burba 1894 m. Plymouth, Pa. pradėjo leisti "Valtį". 1899 m. tame pačiame mieste Amerikos Lietu- vių Susivienijimas pradėjo leisti "Tėvynę". 1899 m. kun. M. Kraučunas Chicago, Ill. įsteigė "Kataliką". Šie visi laikraščiai buvo grynai lietuviškos dvasios ir tautinį susipratimą iškėlė labai aukštai. Apšvietimą

kėlė ir jų leidžiamos knygos, kurių iki 1900 metų išėjo per pusantro šimto.

Spaudos srityje patsai žymiausias darbuotojas — knygų ir laikraščių leidėjas — buvo kun. Antanas Milukas, patsai daug dirbęs ir mokėjęs į šį darbą įtraukti minias spaudos prietelių ir rėmėjų. 1892 m. jaunas klierikas A. Milukas jau buvo Plymouth, Pa. einamojo laikraščio "Vienybės Lietuvninkų" redaktorium. 1894 m. iš varžytinių kun. Abromaičio pinigais atpirko "Garso" spaustuve Shenandoah, Pa. ir pradėjo leisti savo laikraštį "Garsas Amerikos Lietuvių". Jam buvant seminarijoje, visą darbą globojo vietiniai kunigai. Išišventęs kunigu, 1896 m. patsai tapo redaktorium, jo laikraštis užėmė vadovaujamą vaidmenį visuomenės darbe. 1898 m. laikraštis tapo pavestas kitų kunigų globai ir vadovybei.

Tais pačiais metais kun. A. Milukas pradėjo leisti rimtą mokslinę žurnalą "Dirvą". Kiek vėliau prie jo buvo prijungtas laikraštis "Žinyčia" ir gauta naujas žurnalas "Dirva-Žinynas", kurio didesnė skaitytojų dalis buvo Europos lietuviai inteligentai. Atgavus spaudą, "Dirva-Žinynas", netekęs savo didesnės dalies skaitytojų, susimetusių prie savo spaudos leidinių Lietuvoje, 1906 metais sustojo ėjęs.

Tuo metu spaudoje pareiškė daug savo gabumų kun. Dr. Vincas Varnagiris, kilęs iš Daukšių parapijos, Mariampolės apskrities, aukštąjį mokslą baigęs Romoje. 1901 m. atvykęs į Ameriką ir užėmęs klebono vietą Brooklyn, N. J. Jisai pasižymėjo literaturoje išversdamas kardinolo Wisemano veikalą "Fabiola" į lietuvių kalbą. Kitais — 1909 m. kun. Varnagiris atpirko subankrutavusią Elizabeth, N. J. kun. Žindžiaus

iš kun. Miluko atpirtą "Garso" spaustuve, perkėlė ją Brooklynan ir įkurė laikraštį "Žvaigždė". Kun. Milukas tuojau ją vėl atpirko, perkeldamas pas save į Shenandoah, Pa., paskui į Philadelphia, Pa. "Žvaigždė", dariusi daug įtakos lietuviams, dabar liko trimėnesiniu žurnalu, tebespausdinančiu senus Amerikos lietuvių raštus ir dokumentus.

Knygų leidime kun. A. Milukui lygaus nebuvo ir nėra. Jo nuopelnus teviršija tiktai Kauno šv. Kazimiero draugija, bet ši yra daugelio žmonių bendrovė. Kun. A. Miluko bendrovė buvo jis pats; kiek jam vienam pasisekė išgauti knygų leidimui lėšų, tiek jis jų ir turėjo. Yra apskaičiuojama, kad kun. Miluko ilgametis knygų leidimo biudžetas turėjo, lietuviškais pinigais skaičiuojant, daugiau vieno milijono litų. Svarbu tai, kad tas visas kapitalas buvo paties kun. A. Miluko surinktas. Visa mūsų gausioji tikybinė, tautinė ir mokslinė literatūra, vyskupui Valančiui mirus, iki spaudos atgavimo laikų, buvo kun. Miluko darbo kurinys. Visas tolimesnis jo veikimas tebuvo tiktai šito didžiojo darbo padalinimas. Žinoma, toksai milžiniškas darbas buvo reikalingas didelio burio darbininkų, bet to viso darbo smegenis ir širdis buvo kun. A. Milukas. Tie šimtai tukstančių išleistų knygų yra jo asmens indėlis į lietuvių tautos kultūrą...

(34 "Tiesos Kelias" N.7—8, p. 454, 455)

ŽVAIGŽDĖS' KNYGYNE GAUNAMOS KNYGOS

Apeigos Rymo katalikų Bažnyčios. Lenkiškai parašė kun. J. Lunkevičius. Vertė Gerutis. Antra laida, 188 pusl.	.60
Antanukas. Apysaka B. Pruso Vertė Selimas. Antra laida. 40 pusl.	.15
Algimantas arba Lietuviai 13-ame šimtetyje. Istoriška apysaka. Parašė Dr. V. Prietris. Penki tomai, 488 pusl.	2.50
Anima Villis. Marės Radzevičiūtės apysaka. Jono Montvilos vertimas. Antra laida, 162 pusl.	.75
Bajoro Vuošvis. Apysaka iš lietuvių gyvenimo. Parašė Jonas Kmitas. 63 pusl.	.15
Biurokratai. Apysaka iš paskutinių atsitikimų Lietuvoje. Parašė Jonas Kmitas. 79 pusl.	.25
Fabiolė arba Bažnyčia Katakumbose. Kardinolo Wiseman'o. Vertė Vytautas. 354 pusl.	1.00
Gyvačių Karalius ir kitos apysakėlės. Parašė Ksaveras Vanagėlis. 31 pusl.	.10
Iš kelionės po Europą ir Aziją. Parašė Pranaičių Julė. 380 pusl., 102 iliustracijos (paveikslai), audeklo apdarais	2.25
Skuros apdarais, paausuotais kraštais	3.50
Iš daktaro pasakojimų. Rudens diena. Sulaukė. Parašė Šatrijos Ragana. 69 pusl.	.25
Išvakarės gret Lemano ežero. Parašė kun. M. Morauskis. Vertė Gerutis. 172 pusl.	.75
Išpažinties Istorija. Prancuziškai parašė kun. A. Guillois, vertė kun. A. M. Milukas. Antras leidimas 1916 m.	.50
Kova ties Žalgiriais. Istoriška drama keturiuose aktuose. Parašė Savasis (Dr. V. Pietaris). 31 pusl.	.25
Kunigo giminė. Parašė J. Gerutis. 68 pusl.	.20
Kaip Elziutė praleido Šv. Jono dieną. Parašė P. D. 63 pusl. ..	.20
Krasauninkas—Laižybos—Dievo žmonės. Parašė Ksaveras Vanagėlis. 28 pusl.	.10
Kun. Dr. M. Gustaičio, Du laišku iš Kelionės	.05
Kun. Dr. M. Gustaitis.....	.5
Laisvės Metu. Apysaka iš paskutinių atsitikimų. Parašė Antanas 1908 m. 187 pusl.	.75
Laiškai iš Kelionės po Palestiną. Kaštai kun. Antano Miluko. 94 pusl.	.50

Užprašymus ir pinigus "ŽVAIGŽDĖ" 3654 Richmond St.,
adresuokit: Philadelphia, Pa.

ŽVAIGŽDĖS' KNYGYNE GAUNAMOS KNYGOS

Lietuviškas Albumas. Dalis I. Istoriskos ir šiaip jau Lietuvos vietos. Parengė ir išleido kun. A. Milukas	.75
Lietuviškas Albumas. Dalis II. ir III. Lietuvos raštininkai, žymesni vyrai ir tipai. Parengė ir išleido kun. A. Milukas	1.50
Lietuviškos Pasakos. Spaudon parengė Dr. J. Basanavičius. 262 pusl.	2.00
Mercier Kardinolo gromata apie Patrijotizmą ir Išlaikymą	.05
Moterystė ir šeimyna. Iš vokiškos kalbos vertė J. Gerutis. 41 pusl	.50
Musų Socijolistai. Apysaka iš „Kudlamečio“ atsitikimų. Parašė Jonas Kmitas. 57 pusl.	.15
Melagių Dėdė. Vaizdelis iš Dzukų gyvenimo. Parašė Ksaveras Vanagėlis. 27 pusl.	.10
Nekaltybė. Iš vokiško vertė J. Gerutis. 89 pusl.	.25
Ne Mieste Laimė. Prancuziškai parašė Pierre L'Ermite. Lietuviškai vertė Pranaičių Julė. 206 pusl.	1.00
Našlaičiai. Likimas tulos šeimos. Vertė P. Str. 81 pusl.	.15
Pasikalbėjimas Giesmininko su Lietuva. Vyskupo A. Baranausko Eilės. Kaina	0.
Pasakyk Matušei, Agnieška, Ant Garlaivio. Tris Šatijos Raganos apysakos.	.15
Pradžia ir išsiplėtimas Katalikų Tikėjimo. Parašė Vyskupas M. Valančius. 235 pusl.	1.00
Paklydėliai. Kun. J. Geručio. Antras leidimas.	.10
Pikta Dvasia. Latviškai parašė Rudolfas Blaumanis. Lietuviškai vertė Ildargas. 72 pusl.	.25
Patrimpo Laiškai. Kun. Miluko leidimas 1907 m.	.60
Šventųjų Gyvenimai. Skaitymai kiekvienai metų dienai. Su paveikslais. Spaudon parengė kun. A. Milukas, visi 4 tomai	3.50
Drutais audeklo apdarais	4.00
Skuros apdarais	5.00
Skuros apdarais, paausiuotais kraštais	5.50
Šiapus ir anapus grabo. Parašė J. Gerutis. 210 pusl.	.60
Sodžionių Teologija. Parašė J. Gerutis. Gražiausia lietuviška kalba šioje knygoje išdėstytas visas Katalikų Teologijos mokslas. 285 pusl.	1.00
Vaičiūčio Eilės. Su velionio plačia biografija ir paveikslu. 157 pusl.	.75

Užprašymus ir pinigų „ŽVAIGŽDĖ“ 3654 Richmond St.,
adresuokit: Philadelphia, Pa

ALP 2214

ŽVAIGŽDĖS' KNYGYNE GAUNAMOS KNYGIOS

Susiskaldėliai. Vaizdelis iš mūsų sodiečių gyvenimo. Parašė J. Gerutis. 62 psl.	.20
Valdimierius. Apysaka. 47 psl.	.10
Pergyventos Valandos (Karvojaus Laiškai). Parašė K. A. K. 140 psl.	.60
Jonukas Karklynas eina Lietuvos pažintų. Parašė Prietelis. 47 psl.	.20
Socijalistai Kas jie? — Iškur atsirado? — Ko nori? Parašė Dr. A. Civinskas. 124 psl.	.15
Gera Išpažintis Verta šv. Komunija. Kun. P. Saurusaičio. psl. 68	.10
Šatrijos Raganos, Saulei nusileidžiant, Iš mūsų karionės. Kalėdų Vakarai. 62 psl.	.15
„Aušros“ 40 Metų Sukaktuvėse. 1883 — 1923. (Perspaudinta iš 1923 m. Gruodžio Mėnesio „Žvaigždės“). 261 psl.	2.00
Lietuvių Tautos Istorija ir Dabartiniai Siekiniai Tautišku Atžvilgiu. Parašė kun. Antanas Jusaitis. 112 psl.	.75
„Žvaigždės“ 1922 metų kompletas	\$ 1.50
„Žvaigždės“ 1921 „ „	1.50
„Žvaigždės“ 1920 „ „	1.00
„Žvaigždės“ 1919 „ „	1.00
„Žvaigždės“ 1918 „ „	1.00
„Žv.“ 1917 „ „	1.00
„Žv.“ 1916 „ „	1.00
„Žv.“ 1915 „ „	1.00
„Dirvos Zinyno“ kompletai	1.00

Keliolikos metų „Žvaigždės“ kompletai \$5 kiekvienas.

Užprašymus ir pinigų „ŽVAIGŽDĖ“ 3654 Richmond St.,
adresuokit: Philadelphia, Pa

92. 199.394